

200 -

Nogle Bemærkninger;

i Anledning

af de

Opløb mod Jøderne,

sem i nogle Lande har fundet Sted.

Red

P. D. Faber,

forhen Præst paa Jungshoved.

Kjøbenhavn, 1820.

Trykt hos G. H. Bording.

1774 167 1

Et Fragment?

De Uordener, som Ildesindede have afstædkommet mod Tøderne i adskillige Handelsstæder i Lydskland, ja endog i nogle Kjøbstæder her i Landet, kunne vel ikke egentlig henføres til det, der kaldes Forsølgelser, hvilke meest ere opvakte for Religionens Skyld, eller rettere under Vaaskud deraf, men ere dog af den Natur, at de ikke alle ne bør straffes som Forbrydelser mod den almene Sikkerhed, men endog som Forbrydelser mod den Regjering, der, under hvilkensomhelst Form, i den Stat, hvor Tøderne ere, bør erkjende det for Pligt, at fikke disse for Overlast og Mishandling. Lovløs er den Fremfærd og indgribende i Dyrigheds Embede, om endog Tøderne ved slet Forhold havde fortjent Tugtelse.

Enhver Stat har Lovgivning og Domstole hvorved Ret kan bygges, og sliq tøileløs Udsærd

var den end blot Raadhed, maa hæves, og Spydstagen, hvori Selvtagen til Rette sidder, brydes.

At de som have begaaet disse Uordener, ikke have af Religionshad fornærmet Tøderne, synes tydeligt, thi deels er ikke til at formode denne Grund nogen Kjendsgjerning offentlig fremstillet, deels vise Tidernes Tegn ikke hen til saa høi Kristendoms Tver, at den til Intolerance kunde gaae over. *) Alligevel tør man ei heller antage, at en saadan Fremfærd er brugt, uden at jo de forskjellige Dphavsmænd til Uordenerne, og de, der have fulgt disse, maa have havt nogen af dem selv anseet gyldig Bevæggrund til Foretagendet. Thi saa faade, letsindige og vilde, kan man ei ansee alle Udaadsmændene, at de uden al Eftertænken har grebet til Sligt, vel vidende om Handlingens Lovløshed, især da ved disse Uordener er sporet lagt Plan, og, hvis man bør kalde den saa, en mindre uædise Udfærd, end hvor Dpløb gives, der ene har Bold og Plyndring til Formaal. I Almindelighed betragtet er det ligesom Dpløbsmændene ved allehaande Ringeagtelse og Fortrædigelse vilde vise Tøderne at de ønskede deres Bort-

*) Kun mod Kristne selv raser Mysticisme og Bigotterie, hvilke begynde at høre til Dagens Orden.

fjernelse. — Disse Udaadsmænd fordre af Staten at de selv skulde kunne vandre tryggeligen paa meest affides Beje og gjennem de tykkeste Skove; men ved deres Fremfærd har de villet berøve, og har virkelig berøvet, Medborgere, af Staten taalte eller tilladte, Borgere, Huusly, Ejendom og Legems Førlighed. Kan Noget heraf bevise Kristendommens Sver?

I Tyskland, hvor forhen Alt kunde vorde trykt uden Censur, i Danmark, hvor Trykkefriheds Lovgivningen hjemler hver Mand Ret til paa høvist Maade at fremsætte sin Mening om Alt, hvad der kan have Indflydelse paa Stat og Folk, er det særligen at undre over at man ei, istædenfor at bruge voldsomme Skridt, har med Grunde godtgjort for Staternes Styrere, at Føje havde til Anke over Tødernes Udbredelse, eller Grund til at ønske at de bortfjernes.

Hvi tie Landenes tænkende Mænd? Hvi tie de, der pleje at bære bjærve Raad til selve Danmarks Konning? Er Omnet maaske ei vigtigt? Ei vigtigt for Stat og Folk? For Nutid og Fremtid? Er det maaske ei Tidens Fylde? Et Saar, hvori Kræft viser sig, kan vel itide ved

anvendte Midler, og brændende Jern helbredes. Uder den urørt om sig, visner Træet og uundgaelig Død er dens Følge.

Hvi vover jeg at tale i denne Sag? Skulde jeg være hovmodig nok til at mene, at Naturen havde dannet min Stemme stærk nok til at trænge igjennem, eller tilføjet den Beltalenhed, saa at den med Behag kan høres? Drives jeg af Lyst til Binding, Formue, Ære? Sikkerlig disse love ikke Tidernes Tegn. Mig tykkes snarere, at jeg arbejder mod Strømmen. Dog, er jeg end ikke den øvede Svømmer, der med kraftfuld Arm kan adsplitte den taarnehøje Bølge, vil jeg dog modiggen kaste mig i Strømmen, for om muligt at naae hiin Nabred, paa hvis grønklædte Høje Kundskabens Træ frodigen trives i Dplysningens Solstraale. Formue! Ære! Manden, der har levet i et halvt Aarhundrede henrives ej af disse som Unglingen. Fattig Mand kan dog efterlade sig slittig, vindskibelig og arbeidsom Børneskole, naar stundum riig Mand udslipper Forødere i Verden. Paa arvet Ære skoler ofte letsindig Søn, og glemmer at lægge Grund til sin egen der alene kan bygges ved Retfærd, Mod og Duellighed. Derimod trænger Manden, der har gjens-

nemvandret Halvtredsfindstyve Aar, mere til at rense sin Følelse og gjøre sin Samvittighed fri, paa det han med Hensyn til det, der ikke er jordisk, kan være bered til at møde for Ewighedens Domstoel. Han trænger mere til i sine Børns Hjerter at berede sig et Minde, der i Manddoms Alderen opmuntrer dem til virksom Gavnelyst, indgyder dem Følelse for sand Borgerværd, og tryggelig fører dem gjennem Jordlivets Irgange, uden at de ledes vild af Mosernes Lygtemænd, der stedse gjøgle for dem for at drage dem længere bort fra Nationalfølelse og Fædrelandskjærlighed.

Først kommer det nu an paa af Dyrerernes Mislyd at kunne udfinde den Tone, hvori de alle stemme sammen. Dette bliver neppe saa vanskeligt, som at anbringe denne Tone i — hvis Eignelsen ej er urigtig — en Stats Harmoni.

I de fleste Stater ere de fleste Næringsveje udenfor Agerdyrkningen inddeelte i Lauge. En Tsenkræmmer, Hofekræmmer, Klædekræmmer, maa begynde, og det som Dreng, i flere Aar, dernæst som Svend i en bestemt eller ubestemt Tid. Han maa være indlemmet i et eller andet Bør-

gerligt Krigskorps, eller som Handlende forrette et eller andet Embede, hvilket er eller kaldes Borgerlig Lyngde. Foruden almindelig Næringsſkat maa han ſvare ſærſkilte Udgifter til ſit Laug, ja ſtundum tage Actier i Fabrik, der ej giver Udbytte, hvorved de Penge, hvormed Næringsvej ſkal begyndes; ikke ſjelden henſmelte, førend Fod kan ſættes under eget Bord. Men ligeoverfor eller ved Siden boe Moſaitiſke Handlende. Boderne ere fulde af alle Overdaadighedens Sindbilder ſammenbragte fra alle Verdens Hjørner. Diſſe Handlende har uden at være i Laugene, uden at have Borgerens Lyngder, uden maafke endog at være fødte i Landet, vidſt at forſkaffe ſig Tilladelse til at handle, udbredt Credit, Mængde af forbudne, og derfor meeſt ſøgte Vare, ja ſom ikke altid ere fortoldede, og kunne, baade fordi de have større Uffætning, og afhænde flere Ward end det er tilladt enkelt Laug at handle med, eller fordi de ſidde for ringere Udgifter, underſælge andre Handlende.

At Moſaiterne i de Lænde, hvor de med Gjeſtfrihed modtoges og for det Meſte nøde Friheder ſom Landenes egne Børn, vidſte ſtedſe at tilvende ſig de Næringsveje, der ere magelige og

indbringende, er af Historien og Erfaring bitterligt. Ugerdyrkere, strængt arbejdende Haandværksmænd, ville de ej være. Har end Nogle lært et saadant Handværk, de pleie det dog ikke, men enten forlade det gandske, eller forbinde det med Kræmmerhaandtering, Skafferie eller Vexelvæsen.

Naar Landets Kjøbstædborger i Fredstid øver sig i Vaaben og i Krigstid maa føre dem til Værn for Fødelandet, og Erhvervskilderne ej allene standse for ham, men han endog ved idelig Fraværelse maa forsømme hvad der til at aabne eller vedligeholde disse er nødvendigt, da er det just Mosaiten kan erhverve, fordi baade Tid, Frihed og Leilighed staae til hans Tjeneste, fordi Pligt mod Stat og Fødeland ej paalægger hans Bindelyst noget Baand, og fordi han kjender tilfulde, at Lykken er en Skjøge, der tilbyder sine Gunstbeviisninger til Alle og Enhver, undtagen til Fattige og Redelige.

Man har og anseet det som Grund til Misforføielse mod Søderne, at disse skulde have forværret Coursen, og benytte sig af alle Midler til at erholde Staters Pengevæsen saaledes, at

de derved kunde berige sig. Tøderne forsvares af Nogle, der nyttre, at selve Kristne og Staternes egne Borgere bidrage mere til Pengevæsenets Forfald. Ikke vil jeg heri afgjøre Noget, men blot bede, at Caseren vil henvende fordomsfrit Blik paa hvad der med Hensyn til Papirpenge og ædle Metaller er foregaaet og endnu foregaaer. Hvo opkjøbte og udsørte af Landene myntet Sølv og Kobber? Hvormange Tøde-Familier leve ikke uden al anden Næringsvei end Omsetning af ædle Metaller og Papirpenge? Hvormange drive ikke sliig Handel som den vigtigste, har de end ved Siden en anden, der blot bærer et Navn? Og findes ikke disse Familier at have erhvervet store Riigdomme ved den Haandtering, der hedde Agio, Rente, Disconto, eller hvilket som helst? Nu spørges: Hvorfra kommer al den Profit? Profit for En giver Tab for en Anden. For hvis Regning er Tabet? Er det Borgeres saa er det Statens. Er det Statens, saa er det Borgeres. Eller er virkelig ikke Agio, Ombytning af Metaller, Berelsager, Statspapirer, Rente, Provision Disconto for Tøderne en Strøm, der bringer Mængde af Guldstøv? Og hvilken Aae udgjøres af Bække smaa, til hvilke hver Landets Beboer bærer sin Deel i Kar,

Spande eller Stripper? Ingen indvende, at det er en Guldflod, thi da svarer jeg strax: Hvad nytter en Guldflod i et Land naar ej et Guldkorn vorder til Deel for noget dets Barn? Ja endog naar dertil Flodens Vand plumres og vorder udrikkeligt?

Naar et Lands gamle Beboere, der i deres Barndom saa sjelden fik Dje paa en Tøde, at de, naar det hændte sig, bleve rædde for ham, naar de nu efterat de enten som Handlende i fremmed Land søge tilbage til Fødestavn, eller som Krigsmænd have mistet Arm og Fod, og begive sig til Fædrebo, eller som Sømænd have paa fraadende Bølge leget med Rædslernes Konge og nu drage i Havn for at hvile de trætte Lemmer eller forvinde Sygdom og Uheld, naar disse nu see sig omringede paa Gade Torve og Børs af en aldeles ny Slægt, der som Skampioner opvorte i fugtige Høst, en Slægt der hverken har Fædres Tro, Landsborgeres Hjerte og Kraft, eller Afsyn som deres Tævnfødnige, og denne Slægt lever lysteligt i herlige Palladser, som fordum Landets Adelsmænd ejede, og medens Landets egne Børn, Adel og Handelsmand, Sømænd og Bonde tære Vand og Brød, mangle Erhvervs-

midler eller henvisne paa Straalejet i lave Hytte? Mon det de føle ikke er Uvillie? Og hvor langt hoo Uvillie og Had fra hinanden i Menneffets Hjerte? Og ere de samme Aarsager forhaanden som i Egypten, i Spanien og i Polen, mon da Birkningen kan ventes anderledes?

Ere der Aarsager, hvorfor Tøderne i Kristnet Land formere sig stærkere end de Kristne Indbyggere? Jeg tør mene at der ere.

Erfaringen, som veiledes af Folketællingen, beviser Rigtigheden af den Sætning, at Tøderne formere sig langt stærkere end de Kristne Indbyggere. Hvis saa ej var, vilde Undersøgelsen svæve i Luftbygningernes Kreds.

Det er antaget som afgjort, at saa af Tøderne tjene som egentlige Tyende, ikke engang hos deres egne Troesforvandte. Derimod holde Tødiske Familier Kristne Tjenestefolk. Heraf følger, at den Deel af Tøderne, der i Forhold til de Kristne skulde udgjøre Tyendestanden, er ikkun liden. Fremsettes nu det som en arithmetisk Opgave: at tvende Familier, nemlig en Tødiske og en Kristelig, have ligemange Børn;

men at af de Kristelige maa de fleste ud at tjene, og følgelig ikke indgaae i Ægteskab førend de ere 25 = 30 = 40 Aar gamle, da derimod Jøderne som ikke tjene, gribe allehaande Næringsveje, som ere tvangløse, og indlade sig i Ægteskaber meget tidlig f. Ex., i deres 20de Aar. Mon der kan beregnes et lige Antal Efterkommere af begge Familier? Eller hvormange Generationer udfordres til at Jødefamilien skal være til det Dobbelte mod den Kristne? Det synes virkelig ikke aldeles utydeligt at Jødernes Formerelse jo kan være saa stor, at der ej bliver Rum for de Kristne at udbrede sig, endskjøndt de ere langt ringere i Tal, men disse maa, jo mere Rummet indskrænkes, vedblive som Tyende at ernære sig.

Jøderne ernære sig ikke af de Haandværker, der give strængt Arbeide, ikke heller af saadant, der enten forkorter Menneskets almindelige Levealder, eller udsætter den for pludselig Afbrydelse. Deres Antal lider derfor ikke Formindskelse ved de Uheld, som bortrykke saamange Haandværksmænd, eller lemlæste dem. Langt mindre forkortes Jødernes Levetid som Soldatens eller Søfolks. Al den Afgang som Kristne Familier herved lide, kjendes altsaa slet ikke af de Jødiske.

Saa tydeligen som disse Uarsager ligge for den Seendes Dje, saa sandsynlig kan og Statistikerne beregne Forskjællen i Formerelsen gjen- nem flere Slægtfølger.

Er saadan Formerelse af Tøderne gavnlig for nogen Stat? Og følgelig ønskelig?

For at kunne besvare dette Spørgsmaal er det nødvendigt at fremsætte og besvare et andet, nemlig dette: Er det Beboernes Mængde og enkelte Familiers Rigdom, der udgjør et Lands eller en Stats Rigdom og Styrke?

Statskyndige besvare det med, Nej. Derimod sige de, at Landets og Statens Rigdom berouer paa dets Samfund af arbeidsomme Mennesker og gode Borgere, samt paa enig Anvendelse af alle Kræfter til et Maal, Ligevægt i Handel*) og al mulig Uafhængighed af anden Stat. Er

*) Finder ikke Ligevægt i Handel Stæd, bliver snart en Stat skat skyldig til en anden. I Handelens Overbægt gjøre de ædle Metaller, saavidt de tilstrække, Forskjællen. Jo færre af disse, der blive tilbage i Landet, jo mere synker Metallerne's Papirrepræsentationens Værd.

denne Grundsætning rigtig, saa er det og rigtigt, at Jøderne ikke som Tøder, kunne give nogen Stat Rigdom og Styrke, thi de have i deres Religion, der tillige er deres Statslov; og i deres Leveviis og Haandtering det, der aldeles modsætter sig Amalgamering med Landets Indbyggere, med hvilke de ikke vove Arbeide og Gods, end mindre Ære og Liv, for Landet. Fremstaae hvo som vil for at bevise af Verdens Historie, at Jøderne have viist Taknemmelighed mod de Stater, der optog dem; saa at de have vovet Gods og Liv for at rædde det Land, hvori de boede tryggelig. Derimod vil jeg fremvise et livagtigt Malerie, der fremstiller dem stedse sikkende i rørt Vand, endog fra Egypten af. Og staaer Moses, Maleriets Forfatter, ej til Troende, da henviser jeg til Jødernes egen Historieskriver, der synes troværdig at foremale os det. Om hvad der senere er tildraget sig i Spanien og Polen, vil der neppe blive noget at trættes.

Naar jeg taler om Tøder, da mener jeg dem der følge og overholde den Mosaiske Lovgivning og de Rabbiniske Lærdomme og Fortolkninger. Ikke dem, der enten af Mangel paa Opdragelse eller af Uvidenhed og Dorstthed ej engang have

Lært saameget, at de vide, hvis Kjød og Been de ere. Ej heller dem, der have lært for meget, i det de af Snubhed og for at fremme sin Egen nytte i det Kristne Samsfund, lade som de ere ikke nøjeseende og strænge nok i deres Religions Skikke og dens Væsen. Disse Indifferentister høre til Hverkenkjønnet, ere langt mindre at troe, og ringes agtes med lige Ret af den egentlige Tode og af en Kristen.

Er det end videre en rigtig befundet Sætning, at Nationalkaracteer ikke kan søges i store Stæder, fordi de indeholde en Sammenstimling fra forskjellige Provindsler og Indbyggere fra andre Lande, saa kan ikke heller slige Stæder være Sædet for Nationalsølelse. Ligesaa lidt kan Nationalkaracteer og Nationalsølelse findes i et Land, hvis Indbyggere ere blandede med Tøder i noget Antal. Og jo større Antallet er, jo mindre baade de Egenstaber og Dyder, hvorved Nation og Stat vedligeholdes og Lands Lykke og Selvfændighed blomstrer.

Ikke miskjender jeg de Foranstaltninger, der ere trufne til Tøders Underviisning, til at opmuntre dem til at lære Haandværker og til at

holde dem til Arbeide. Men stiller jeg urettelig den gode Foranstaltning's Prognosticon, naar jeg siger, at faa Tøder — maaske ikke en eneste uden for Kjøbenhavn — driver noget Haandværk, men udlært deri, foretager sig alligevel at være bosat eller omvankende Kræmmer? Da jeg ikke er ubekjendt i mange af Landets mindre Kjøbstæder, maatte dog et eneste Exempel have viist sig for mig.

Ikke heller mistydes jeg, fordi jeg paataaler Tødernes Tilbøielighed til Handel, ret ligesom jeg vilde nægte at Tøderne jo kunde være rederlige og brave Handelsmænd. Som blot Kjøber kan det jo være mig ligegyldigt, hvad enten Kristen eller Tøde er den, som sælger de Vare, jeg behøver, naar jeg af begge bliver eens behandlet, rederlig og vel. Men en anden Sag er det, at undersøge, om de Tødiske Kræmmere efter Statsindretningen bør være det, de ere i Lande, hvor Laugsforhold og dermed forbundne Pligter og Rettigheder finde Stæd.

Heller ikke vil jeg mistydes, naar jeg drager tilside det Dække, som skjuler Aarsagerne og

Ophavsmændene til Danmarks Handelsunderballance og deraf flydende Pengeforsatning. Lægg Mærke til, hvo der lystet, om der i Baggrunden staae fleest Jøder eller Kristne, Landets Borgere eller Fremmede. Men seet har dog vist mange tilligemed mig, at de jødiske Handelsboder ere fulde af de Overdaadighedsvare, hvis Brug gjør Landet fattigt, idet at en heel Skibsladning Korn maa sælges for at betale et Stykke Løj af det Slags, hvoraf hiin Schachs Datter havde Syv Skjorter paa, uden at kunne skjule sin Nøgenhed.

Eigesaavel har Mange været Djevidner til, hvad der i flere Aar er foregaaet i Handelsvæsenet, saa at de selv kunne trøste sig til at dømme, hvo der har Ret, enten de Kristne eller Jøderne, naar de tilskrive hinanden Uren af at kunne indbringe i Landene de Bøer, Regenterne have forbudt at indføres. Og deraf bliver idet Mindste klart, at de Jødiske Kræmmere — privilegerede eller uprivilegerede — neppe kunne fritages for at have bidraget — meget? mere? eller meest? — til at Følgerne udebleve aldeles af Kronprindsen Frederiks saa inderlig velmeente, som i Landets Tranggrundede Opfordring til Tarvelighed;

en Fremgangsmaade han med faderlig Omhed og Statsbestyrerens Sorg valgte istædensfor at han kunde udvirket Kongebud til, efter Forgjængerens Frederiks Exempel, at lade Politiebetjente afslippe paa offentlige Gade de forbudne Vare, som fandtes paa de Gaaende *). Jeg veed nok, man vil sige, at Kontrabandehandel ei kan forhindres i et Rige, som Danmark, der har saamange Der og Søekyster. Samt end videre, at alle Kongebud vilde være unyttige, naar Indbyggerne i Landet ikke selv ville arbeide paa, at Lovbuddene kunne opfyldes, men derimod ibeligen pønsse paa, at Lovens Bogstav eller Aand kan undslippes. Vist nok er det, at det kun er de uvillige og onde, der trænge til Lovgivning; dog vil den sidste Indvending vel næsten aldeles indsluttes i den første. Og den troer jeg virkelig Statsbestyrelsen kan hæve ved anvendte passende, mildere eller strængere Midler.

*) Næsten maa man troe, at intet andet Middel gives til at formaae Damer og Møbedukker til at klæde sig paa en Maade, som ikke drager speciel og almindelig Adlæggelse med sig.

Neppes er det Uretsfærdighed af Regenten, i et Land der er fattigt og som tillige har Handels Underballance, at forbyde Indførelse af Vare, som Landet selv i Overflodighed frembringer, f. E., Korn, og hvoraf blot nogle Faa indføre for at gjøre sig Fordeel ved Skibsfragt eller Tuffhandel, medens Jorddyrkerne ikke kunde afsætte deres Kornvare, eller maa afhænde dem til ringere Priser.

Ikke heller er det uretsfærdigt at forbyde Indførelse af Vare, der kunne frembringes i Landet selv, endskjøndt de for nærværende Tid ikke avles i behørig Mængde, og hvilke Vare, idet de ere uundgaaelige nødvendigen, syffelsætte mange Hænder, der af Mangel paa Arbeide, ligge ørtesløse i Skjødet; f. E. Hør, og paa denne Maade gjøre Dyrkningen ubetinget nødvendig.

Langt mindre uretsfærdigt vilde det være at forbyde Indførelsen af Overdaadighedsartikler, saasom Fløiel, Atlas, Silke, Gaze, Mouffelin, Tyl, farvede og usfarvede Bomuldstøier, vægte Stene, Perler og al Flitterstads og Dingeldangel, som Modedukke og Stracajunker holde for at udgjøre deres Bæsen, og hvilke Vare uden Tvivl

udgjøre det Beløb, der er Landets aarlige Deficit i Handelsballancen.

Spørgsmaalet bliver blot: Kan slikt Forbud overholdes? Og er det muligt at hindre Indsmugling af de forbudne Vare? Forbud kan virkelig overholdes ved virksomt Politie og hensigtsmæssigen anvendte Midler og Straffe. Og Indsmuglingen kan rimeligviis ogsaa forhindres, naar de Betjente, *) som Opsynet nærmest betroes, lønnes tilbørlig og agtes hæderlig. Men begge Dele, baade Forbud og Hindring af Ind-

*) Til at betrygge de danske Kyster mod Indsmugling af forbudne Vare anseer jeg det meest passende, at flere-armede Fartøier under Kongelige Søoffiserers Befaling særbedes omkring Ver og Kyster, at disse Befalingsmænd vare berettigede til baade i aaben Sø og i Havne at undersøge ethvert Skibs Ladning; At hvis denne indeholdt større eller mindre Partier af forbudne Vare, da skulde Skib og Ladning være confiskeret til Fordeel for Opbringerne, og Skibsfolkene, især Skibsførerne, underkastes mete eller mindre Straf. Herved vilde indrettes en mobil Toldinspektion, der ikke allene formedelst Vrefølelsen hos en Stand, der udgjør Landets Hæderstand, men og formedelst de Opsynhavendes Ikkebestemmelse for Tid

førelse maa gaae Haand i Haand, thi hjælper det at forbyde Indførelse, naar Folk ustraffet kan gaae med de indsmuglede Vare eller upaaanket bruge dem? Og paa den anden Side synes det at være en Daarlighed, hvis Noget med Risiko

og Stød, synes ubestikkelig. At heraf vilde udspringe en Rilde til Sætatens Formerelse, da den for Danmark er saa vigtig, er tydeligt, som og til ikke unyttig Øvelse. Hvad derimod angaaer Bekostningen, da mener jeg, at deels kan nogle i Kjøbstæderne overflødige Betjente til Underopsyn ansættes, deels kan maasse Toldinspektørposterne i Søstæderne efterhaanden indgaae, naar det mobile Opsyn er indført, og deels endelig vilde det vist ikke medføre Tab for Statskassen hvis al Accise i Smaakjøbstæderne ophævedes, mod en Afgift, lagt paa Kjøbstædbeboeren og Landmanden, med andre Skatter at udrede.

At jeg ikke har anført Kaffe, The, Tobak og andre flige Vare, hvoriblandt Engelsk Ol ikke bør glemmes, er fordi endeel af disse Vare ere blevne til en Nødvendighed for mange Mennesker. Ullet vil vel vore egne Bryggere snart holde borte. Derimod Møbepare der idag opfindes og i Morgen afløses af andre maa være Dødsdom underkastede, og jeg kan ikke andet end ansee Napoleons Lovbud om deres Opbrændelse for hensigtsmæssig.

af Penge *) eller Frihed ville indsmugle hvad han dog ikke kan nyde Fordeel af.

For denne Afvigelse fra mit valgte Emnes Behandling, maae jeg bede om Tilgivelse, siden den angik saavel de Kristne, som Tøderne. —

Saa ubilligt det vilde være mod Landets egne Børn, om man tillod Tøderne paa Kryds og Dvær at optage alle de Levevete, som hine kunne behøve til deres Ernærrelse, eller hvortil de fra Barnsbeen, saa at sige, ere berettigede, saa uretsfærdigt vilde man vel kalde det, om en Stats Regjering vilde hindre deres Formerelse? Kong Ptolomæus hører endnu ilde derfor. Eller vilde

*) Hvo der af de høiere Classer eller særdeles formuende vilde anvende Penge paa Overbaad, kan sikkert finde Beilighed til denne Anvendelse paa Kostbarheder af virkelig Bærbi og fabriqverede i Landet. Her ved vilde de høiere Stænder og de Rige føde en Luxus, der for Landet var gavnlig istædenfor den nu fordævelige, og worde den Fattiges sande Velgjørere, Landets virkelige Adel. Maaffe kunde ogsaa mod Afgift til Statskassen Tilladelse bevilges, saaledes som i England Puddertax m. B.

man, efter et valgt mildere, men det samme betydende Udtryk, tillade at der sættes Grændse for at de i Landet videre udbrede sig? Kan kun paa en vis opgivet Jordplet ernære sig og underholdes et vist Antal Beboere, indseer jeg ikke, hvorfor Landets gamle arbejdende stræbsomme Indbyggere og disses Affkom skulde indskrænkes, og de Fremmede, Tøderne, der mangle hine Egenskaber, uindskrænkede formere sig. Er det uretsfærdigt at sige til dem? Vi toge venstkabelig imod Eder, fødte Eder med Landets Fedme; Nu tære I paa dets Marv. Vi kunde ej længere give Eder Næring. Reiser nu bort igjen? Eller var det retsfærdigere at sige til Landets Børn? Dra ger I bort, at her kan blive Rum til Fremmede, som Høflighed forbyder os at bortvise? Vilde dette ikke være ligesom man vilde udjage Bierne af deres Kube, at Gedehamser og Vandbier kunde æde Honningen?

Da Frederik den Store fandt at Udbredelsen af Tøderne var for stor, overveiede han først hvorledes de kunde bortsjernes uden at han gjorde sig skyldig i Uretsfærdighed. Han bestemte at et vist Antal maatte blive i Landet, og antog som Regel, om jeg mindes ret, det Antal, der

1750 havde opholdt sig i de Preussiske Stater. Efterat denne kloge Statsstyrer har viist Veien til at forebygge Tødernes alt for store Udbredelse, tør jeg vel tilstaae, at jeg anseer dette Middel, som et af de første, der retfærdigen kan anvendes.

At det er en Selsfølge, at Tidsfrist bør givés, og at de, der drive Fabriker og Manufakturer, de, der ere Haandværksmænd, de, der ere fødte i Landet, bør have Fortrinsret til at blive i Landet, om de ønske det, er ogsaa ligesaa klart, som at denne Fremgangsmaade ligger inden for Retfærdigheds Enemærker.

De Tøder, der forblive i Landet, hvorledes skal med Dem forholdes?

At paalægge dem nogenflags Tvang for at formaae dem til at antage den Kristne Religion, anseer jeg ikke allene uretfærdigt mod Tøderne, men og til liden Baade for de Kristne. Thi hvad gavner det Samfundet at modtage Lemmer, der indgik deri blot fordi timelig Binding og Egen nytte lede dem, uden at disse Tødekristne af Overbeviisning om Jesu Religions Fortrinlighed an

tage den, og uden at dens Morallov tillige ikke blev dem ligegyldig. Formeres de sande Gudsdyrkeres Tal ved Saadanne, som raabe idelig Herre, Herre, men hvis Hjerte er langt fra Herren?

I den Overbeviisning om at en og anden Jøde har ladet sig døbe, er indtraadt i Ægtekab med Kristne, og er blevet en god Fader for sin Familie og en arbejdsom Borger, bør der gives Jøderne Udgang til at kunne antage Kristli Religion; men jeg er af den Formening, at denne Antagelse hellere kun bør tilstødes Enkelte, end Alle uden Forskjæl. *)

De Jøder, der blive tilbage i Landet, bør have Tilladelse til at lære Haandværk og derved siden indlemmes i ordentlig Laug med de Kristne.

Derimod bør det ikke tillades dem at drive nogenlags Handel enten en Gros eller en

*) Bevæggrundene til at lade sig døbe, ere heel besynderlige. Man har Exempel paa, at et Jødefruentimmer lod sig døbe, for ikke med den Mosaiske Lov — som hun sagde — at være saa generet.

detail, med mindre de fra Drengene af ere oplærte og som saadanne have været i Laugene. Dog bør intet Laug tvinges til at indtage Tøder blandt sine Interessenter. *)

Ere de Fabrikantere og Manufakturister bør de selv have Frihed til at udsælge de Vare, de have ladet forarbeide, dog ingen andre Slags under nogen Forevending eller Betingelse, saaledes som seet er, at Tøder under Navn af Marchandisere have Boutiker, hvori foruden nogle brugte Møbler kan findes nye Vare fra de fineste Sabler til Pibekradsere, fra det fineste Nættelbug til Sæffelærred, fra Gulkondas Diamanter til Muslingskaller.

Om og hvorvidt det bør tillades Mosaitterne at være Mæglere mellem Mosaitiske Kjøbmænd, eller mellem Kristne og Mosaiter, eller

*) Efterat disse Bemærkninger vare sendte til Trykkeriet, er jeg bleven vidende om, at Kongen i Sverrig har nyligt give saadan Lov, ssamt endvidere tilføiet: At Tøderne ikke endda som Handlende maa nedsette sig undtagen i de Byer, hvori de ere tilladte at opholde sig.

mellem Kristne, overlader jeg Handelskyndige at bedømme. Men selv vover jeg efter de gjorte Erfaringer og efter hvad forhen anført er at yttre: at det ej bør tillades Tøderne at drive Handel med Statspapirer og de til Omløb bestemte Myndter.

Af det Foregaaende er det endvidere klart, at de nuværende og tilkommende Mosaitiske Kræmmere og Haandværksmænd bør betale alle, af Næringsveie og Person hidrørende, Skatter Paalæg og Byrder lige med de Kristne. Men da der ere visse Byrder, som ikke vel kunne paalægges Tøderne, saasom at være Kirkeværgere, Fattigforstandere, Brandvæsens Bestyrere, Kjømmere, Rodemestere og deslige, saa er det billigt, at de til Communen yde deres Contingent ved en for Fritagelse bestemt og aarlig erlagt Afgift i Penge.

Har man antaget som afgjort at paa hverbe-
de Tropper ej kan stoles til Landets Forsvar, saa vil det neppe kunne tænkes gavnligt for Staten, at Tøderne bruges til Krigstjeneste. endog om Sabbathloven tillod dem Marsch og Waabenbrug. Det er derfor billigt, at Tøder-

ne for Fritagelse fra at tjene i Borgerkorps, der i Hovedstaden er egentlig militair Væbning, men maaske for Estertiden i Smaakjbstæderne kunne overgaae til blot Politivagt, betale til Communen en fastsat Pengesum. I Henseende til Fritagelse for at tjene i Borgervæbningen, naar Søderne i Kjøbstæderne ere bosatte, vil Erstatningen vorde let at bestemme. Derimod med Hensyn til den virkelige Militairtjeneste maa anden Fastsettelse finde Stæd. F. E. Udskrives af de Kristne af et vist givet Antal En Mand, da bør ogsaa En udskrives af et lige Antal Søder, dog saaledes at istædenfor Naturalpræstation betales for hver Mand den Sum Penge, som en Rekrut betales med, naar en Bonde stiller En for sin Søn. Denne Priis bestemmes efter Indberetningen fra de forskjellige Krigssessioner, beregnes efter Middeltal, som Kapitelstart, og erlægges af Sødernes Forstandere, til hvilke det overlades, om de vil ligne Summen paa alle eller indfordre den hos de Velhavende allene: Hvorimod de bør være befriede for Paalæg af Beskyttelsesafgiwt og alt andet, som vilkaarligt er. *)

*) Der fortælles, at en Fyrste, som habede Søderne, spurgte en anden om, hvorfor han vilde taale dem

Endelig bør det aldeles forbydes Tøderne at holde Krifne Tyende. Dette er allerede motiveret ved den korte Fremstilling af Tødernes Formerelse, men desuden synes denne Sammenblanding at kunne lede til moralsk Fordærvelse hos begge Klasser. Er det Grundsætning i den Tødiske Lovgivning at Tyende ansees som Træl eller at Tøde ej maa tjene, hvorledes bør det da tillades Tøder at have Tyende af det Folk, i hvis Land de modtoges, og at kunne opkaste sig til Herrer over dette Folk, ved hvis Penge de blive rige?

Efter saaledes ikke allene at have fremstillet, hvorledes Danmarks gamle tusindaarige Egetræ ved Kræftskade maa svækkes og gaae ud, har jeg tilladt mig at anvise nogle Lægemidler til Helbredelse eller i det mindste til at hindre at det ej videre griber om sig.

i sit Land. Denne spurgte da igjen om hiin havde faar i sine Stater, og da det bejaedes, hvor ofte de klippedes? Svaret lød: De Spanste en Gang, men de andre to Gange. Ja saa, "veblev den adspurgte," da klipper jeg Tøderne i mine Stater saa tidt jeg lyfter.

Bliver jeg, som ugradueret Læge, beskylbt for enten at være Quaksalver, eller derfor, at jeg bruger Hestefurer, jeg har dog ikke desmindre fremlagt min Recipe, hvoraf den langt kyndigere Læge maaske ved anden Mængning og rigtigere Sammensætning kan benytte sig for at skaffe det syge Træe friske Blade og forlænge dets Alder. *)

*) Det er fortalt: At der i et vist Fyrstendømme blev anordnet et og andet som syntes at indskrænke Sødernes Haandtering, over hvilket de besvarede sig, og tillige, da de havde Landets rede Penge for en stor Deel i deres Magt, truede at de vilde aldeles forlade Landet. Dette blev endog forestillet Fyrsten som et Tilfælde der vilde drage Statens Ruin efter sig. Fyrsten derimod lod sig ei lede vild. Han lod kalde nogle af de rigeste Tøder, og tiltalede dem omtrent saaledes: Det er sagt mig, at I ønske at forlade mine Stater. Er det saa? De svarede: "Ja hvis de Indskrænkninger, som ere stødte, ikke naadigst hævedes." "Vel, sagde Fyrsten, min Secretair skal strax udfærdige Eder Passerne, I kunne lade alle Eders Troesforvandre vide, at de skulle inden en vis Tid være ude af Landet; dog skal jeg lade Nogle underrette om, at de kunne blive, om de finde for Godt. Men da jeg har været Eders Fyrste,

Saaledes har jeg frimodig og kort fremsat mine Bemærkninger om den formeentlige Anledning til de Uroligheder, der har været opvakte mod Tøderne, og hvilke de selv sikkert havde funnet afvende og for Fremtiden kunne forebygge. Ingen mene, at det, jeg har yttret, er tom Deklamation. Nej fra mit Hjertes Underste, udgik hver min Yttring til min Pen. Sid blot paa denne lange Vej ikke maatte være tabt Saa meget, at den ikke mere finder Udgang hos Un-

bør jeg sørge for, at de Rige ikke lade de Fattige lide Nød, og disse altsaa vorde mit Land eller Nabostater til Byrde. De Rige have derfor uforsøvet at sammenskyde en saadan Sum, at de Fattige og de som sættes ud af Næringsvei kunne i Forhold til deres Familiers Størrelse erholde fra Et til Fem Tusinde Rigsdaler hver, for andenstæds at bosatte sig. Med Eder søre I bort det meste af Landets Guld og Sølv, men I tage dermed ogsaa Indvaanernes Overdaadighed. Men hvad I ikke kunne tage med Eder er mit Folks Arbeidsfomhed, Kjærlighed til Fødeland og Trofskab mod dets Fyrste."

At Fyrstens Omsorg for de fattige Tøder ikke var overflødig sees deraf, at baade Tøder og Kristne maa søge Almisse til de fattige Tøder i Lübeck, og andenstæds, som de Rige have forladt.

bre til Hjertet! Har jeg talet urettelig, vise
maa man mig med Grunde til Rette. Saa
vigtig Sag fortjener hver Tænkens Opmærk-
sommelighed, og frimodig skal jeg møde hver min
Modstander, som maatte optage min fastede Hand-
fæ. Kun tvende Betingelser troer jeg med Vil-
lighed at kunne begjære, nemlig: at Ingen træ-
der ind i Skranken uden aabent Besir, og at
Ingen løfter Vaaben, uden han er sin Konge
hengiven og inderlig elsker sit Fædreland.

Og Du, Dannerkongens ædle Skjold, der
i Danmarks lykkelige Old med kraftfuld Haand
flog Harpens gyldne Strænge! Du som, efter
din Tævnings Ord, qvad saa det i Høieloft
rungede, qvad liflig for Fyrste og Drot og Bon-
de, Ridder og Træl! Hvi korthænger Du din
Harpe, omhyllet af Sorgeslor? Gak ud af din
Hytte og anraab den Gud, der endnu lader sin
Sol hver Morgen udbrede sine Straaler over
Østerhavets speilklare Bølge, at han vil ophol-
de dine Dage indtil du freidigen kan istemme
din Svanesang: Vort gjenvundne Fædre-
land.

